

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΖΩΜΑΡΙΑΟΥ.

(συνέχεια.)

Τῷ δὲ Ἀντωνίῳ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Ἀθῆναις ποιησάμεν· καὶ διατρίψαντι μετὰ ταῦτα δις ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος ἀπενεμήθη ἡ τιμὴ νὰ λατρεύηται ὡς Διόνυσος· ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐστήθησαν αὐτῷ τε καὶ τῇ συζύγῳ αὐτοῦ Κλεοπάτρῃ ἀγάλματα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἀνδριάντες τοῦ Εὐμένους καὶ Ἀττάλου ἐξαλειφθεῖσης τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῶν ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀντωνίου. Ἐκ τῶν Ῥωμαίων συνεβάλετο εἰς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως μάλιστα ὁ Μ. Vipsanius Agrippa, οὗτινος ἀνδριάντα ἔφιππον, κατ' ἄλλους (πρβ. Baumeister, Denkmäler des Alterthums σελ. 200) ἄρμα τέθριππον ἔστησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ὑπατείας αὐτοῦ (27 π. Χ.). Οἱ Ἀθηναῖοι ἡμιλλῶντο νῦν νὰ ἰδρῶσι ταῖς Ῥωμαῖαις ἀρχαῖς καὶ γεφυρυσταῖς ἔτι δὲ καὶ ἄλλοις ἐπισήμοις ξένοις ἀνδριάντας πληροῦντας ὁσημέραι τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν Ἀκρόπολιν, κατέστη δὲ κοινὴ καὶ ἡ ἀπειρόκαλος συνήθεια νὰ ἀντικαθιστῶσι τὰς ἐπιγραφὰς ὑπαρχόντων ἀγαλμάτων διὰ νέων ὀνομάτων. Ἐπὶ δὲ μνημονευτέον καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Καππαδοκίας, Ἀρχελαῦ, τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἰούβα, βασιλέως τῆς Μαυριτανίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, Ἡρώδου τοῦ μεγάλου, ὧν αἱ βάσεις εὐρέθησαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἰδρῦθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ ναὸς τοῦ Αἰγούστου καὶ τῆς Ῥώμης πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παρθενῶνος. Καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς μαρμαρίνου κλίμακος τῶν Προπυλαίων ἀνάγεται (πρβ. Ivanoff, Ann. d. Inst. 1861, σελ. 275 κ.) εἰς τοὺς χρόνους τούτους, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ πρὸς τὴν νοτίαν κλιτὸν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀσκληπείου ἐγένετο περὶ τὰ μέσα τῆς πρώτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐπὶ Νέρωνος φαίνεται ὅτι ἀπήχθη ἡ περιώνυμος βοῦς τοῦ Μύρωνος, ὁ Πausanias τοῦλάχιστον δὲν μνημονεύει αὐτήν. Ὁ Ἀδριανὸς ἔκτισε νέαν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀκροπόλεως πύλιν, φαίνεται δὲ ὅτι διεσκεύασε καὶ διεπλάτυνε καὶ τὸ θεάτρον τὸ ἐν Διονύσου, ἐν ταῖς κερκίσιν τοῦ ὁποῦ ἐστήθησαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν τῆς πόλεως δώδεκα ἀνδριάντες, ἐν δὲ τῇ δεκάτῃ τρίτῃ μέσῃ κερκίδι· μεῖζον ἀνδριᾶς μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς „Ἀδριανῷ τῷ ἄρχοντι . . .“, οὗτινος ἡ βᾶσις διεσώθη. Ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀναφαίνεται ὁ πλουσιώτατος καὶ μεγαλοπρεπέστατος φιλόσοφος Τιβέριος Κλαύδιος Ἀττικὸς Ἡρώδης, οἰκοδομήσας περὶ δυσμὰς τοῦ βίου αὐτοῦ πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀποθανούσης αὐτοῦ συζύγου (161 μ. χ.) τὸ ἐπὶ Ῥηγίλλῃ καλούμενον Ὁδεῖον. Ἀποθανόντος τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἐξέλιπε καὶ ἡ πρὸς τὰς Ἀθῆνας εὐνοία τῶν αὐτοκρατόρων. Ἐπὶ τοῦ Σεπτιμίου Σευήρου ἀνηγέρθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως φρούριον, περὶ δὲ τὴν τρίτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα κατεσκευάσθησαν καὶ πυλώνες ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀκροπόλεως, ὧν οἱ πύργοι διεσώθησαν μέχρι σήμερον.

Μάλιστα δὲ εἰς παρακμὴν τῶν Ἀθηνῶν συνετέλεσεν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία· οἱ ἐν Ἀθῆναις ναοὶ ἡ μετεβάλλοντο εἰς χριστιανικοὺς ἢ κατέστρέφοντο· οὕτω περὶ τὰ μέσα τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἀπήχθη ἡ παρθένος τοῦ Φειδίου, ὁ δὲ Παρθενὼν ἐγένετο χριστιανικὴ ἐκκλησία τῆς σοφίας τοῦ Κυρίου (Ἁγία Σοφία), μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ φιλοσόφου Προύκλου κατηρειπώθη ἐν φανατικῷ παροξυσμῷ τῶν χριστιανῶν καὶ τὸ Ἀσκληπεῖον.

Ὁ Παρθενὼν μετονομασθεὶς μετὰ ταῦτα ναὸς τῆς Θεοτόκου καὶ οὕτω μνημονευόμενος συνήθως ὑπὸ τῶν συγγραφέων ὑπέστη πολλὰς ἀπροσδιονύσους διασκευὰς ὅπως προσαρμοσθῇ εἰς τὴν νέαν λατρείαν· ἐπίσης καὶ τὸ Ἐρέχθειον ἐγένετο χριστιανικὴ ἐκκλησία μετὰ πολλὰς καὶ βιαίας μεταβολὰς. Τὸ ἔτος 1204 περιήλθον αἱ Ἀθῆναι ὑπὸ τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ Otto de la Roche sur Ougnon διώκει τὴν πόλιν ὡς ὑπαρχος τοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ ἐδρεύοντος Βονιφακίου. Ὁ λόγιος καὶ ἀνδρεῖος ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινᾶτος ἀποκρούσας ἄλλοτε ἔρρωμενέστατα τὴν ὑπὸ τοῦ Λέοντος Σγουροῦ γενομένην πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, κατανοῶν νῦν τὸ μάταιον τῆς ἀντιστάσεως καὶ οὐδαμῶθεν ἐλπίζων βοήθειαν παρέδωκε τὴν Ἀκρόπολιν εἰς τοὺς ἐπιδρομῆς· ἀλλ' ὅμως οἱ Λατῖνοι μισούντες τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν οὐδαμῶς ἐκωλύθησαν ὑπὸ τῆς ἀξιοπρεποῦς διαγωγῆς τοῦ ἑλληνος ἱεράρχου νὰ συλῇσιν καὶ διαρπάσωσιν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου· τὸ 1206 ὁ δυτικὸς κληρὸς ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον Berard κατέλαβε τὸν Παρθενῶνα (S. Maria di Atene), εἰσαχθεῖσα δὲ εἰς αὐτὸν ἡ λατινικὴ λατρεία διήρκεσε μίαν καὶ ἡμισυ ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ἔτος 1311 οἱ Φράγκοι ἱππῶται ἠττήθησαν κατὰ κράτος παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κηφισοῦ ὑπὸ τῶν ἐκ Σικελίας ἐπελθόντων Καταλανῶν, οἵτινες καταλαβόντες τὴν Ἀκρόπολιν ἤρξαν τῶν Ἀθηνῶν ἐβδωμήκοντα ἔτη. Τὸ 1387 κατάρθρωσεν ὁ ἐκ Φλωρεντίας Nerio Acciajuolo μετὰ διετὴ πολιορκίαν νὰ ἐκδιώξῃ τῆς Ἀκροπόλεως τὸν Καταλανὸν Πέτρον Δεπάου, ὡς τελευταῖος δὲ τῶν Καταλανῶν ἐπίσκοπος ἐν Ἀθῆναις μνημονεύεται ὁ Felix de Pujadell ἀποθανὼν τὸ 1390. Ὁ ἀρχηγέτης τοῦ οἴκου τῶν Acciajuoli ὀνόματι Gugliarello ἱδρυσεν ἐν Φλωρεντίᾳ ἐργαστήριον χάλυβος, ἐντεῦθεν δὲ προήλθεν τὸ ὄνομα τοῦ γένους αὐτοῦ. Ὁ Nerio Acciajuoli (1385—1394) προσλαβὼν τὸν τίτλον ἄρχοντος τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν προσήνεχθη ἡπίως πρὸς τοὺς Ἕλληνας· εἰσαγαγὼν πάλιν τὸν ἑλληνικὸν κληρὸν εἰς Ἀθῆνας, ἐνθα ὡς πρῶτος νέος Ἕλλην ἐπίσκοπος μνημονεύεται ὁ Δωρόθεος. Ὁ Nerio Α. κατέκει ἐν ταῖς Προπυλαίαις ἐποικοδομήσας ἐπὶ τῆς βορείου αὐτῶν πτέρυγος νέον ὄροφον, ἡ δὲ πινακοθήκη μετεβλήθη εἰς ἀρχεῖον τοῦ δουκός. Ὁ Nerio ἀποθανὼν τὸ 1395 ἐτάφη κατὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐν τῷ Παρθενῶνι, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Antonio ἤρχε τῶν Ἀθηνῶν ὡς ὑπαρχος τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀντωνίου, Νερίου τοῦ Β' (1433—1451) ἔρχεται εἰς Ἀθῆνας (1447) ὁ ἐνθουσιώδης Ciriaco de Pizziolli ἐξ Ἀγκῶνος. Ἐξ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν πρώτην περιγραφὴν καὶ τὸ πρῶτον διάγραμμα τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος· δώδεκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἀνώνυμος Ἕλλην ἔγραψε μετὰ τῶν ἐτῶν 1456 καὶ 1460 περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῶν σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν· τὸ χειρόγραφον τοῦτο τοῦ Ἕλληνος ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ Ottfried Mueller ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ross. Τὸ 1458 ἐγένοντο οἱ Τοῦρκοι κύριοι τῶν Ἀθηνῶν, τὸ δὲ 1459 εἰσάγεται εἰς τὸν Παρθενῶνα ἡ μωαμεθανικὴ λατρεία. Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Β' ἐλθὼν εἰς Ἀθῆνας τὸ 1459 ἐδείξε πρὸς τοὺς Ἕλληνας μεγάλην ἡπιότητα καταλιπὼν αὐτοῖς εἰς λατρείαν καὶ τὸν Παρθενῶνα.

ἀλλ' ὅμως τῶν κατοίκων συνομοσάντων ὑπὲρ τοῦ Francesco, τοῦ διαδόχου Νερίου Β', ἐξηγέρθη ἡ ὀργή· τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ Παρθενὼν μετεβλήθη εἰς τουρκικὸν τέμενος. Τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ Παρθενῶνος μνημονεύει κατὰ πρῶτον ἑταίρος Ἑλλήν ἀνώνυμος, οὗτινος τὸ χειρόγραφον ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ἐξεδόθη τὸ 1862 ὑπὸ Detlefsen. Οἱ Τούρκοι ὀλίγα μετέβαλον ἐν τῷ ναῷ ἰδρύσαντες μόνον ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τζαμίον καὶ μιναρέν. Μετα ταῦτα ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη σιγῶσιν αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν περιπετειῶν τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ δὲ ἐβδόμηκοστὸν ἔτος τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος ὁ ἐν Τυβίγγῃ Μαρτίνος Κρούσιος ἐρωτᾷ Ἕλληνας κληρικοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἂν ἐν γένει ὑπάρχει ἐτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται. Ὁ ἱερεὺς Θεοδόσιος Ζυγομαλάς πρῶτονотάριος τῆς αὐτοῦ μεγάλης ἐκκλησίας παρέχει αὐτῷ ἀτελεῖς πληροφορίας (1575), πολλῶ δὲ ἀτελεστεράν ἀπάντησιν πέμπει αὐτῷ (1578) καὶ ὁ Συμεὼν Καβασίλας. Ὁγδοήκοντα περίπου ἔτη παρέρχονται χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ τι περὶ τῆς Ἀκροπόλεως· εἴτα συμβαίνει ἡ καταστροφή τῶν Προπυλαίων. Τῶν Τούρκων τὴν ἀνατολικὴν αὐτῶν πλευρὰν μεταβαλόντων εἰς πυριτιδαποθήκην, κεραυνὸς ἐπισκῆψας (1656) τὴν νύκτα ἐξεσφενδόνισεν εἰς τὸν ἀέρα τὴν πλησίον οἰκίαν τοῦ Ἰσοφάγκα καὶ μέγα μέρος τῶν Προπυλαίων, κατέστρεψε δύο ἰωνικοὺς κίονας καὶ ἀπέσπασεν ἐκ τῶν λοιπῶν τὰ κιονόκρανα. Ἡ πρώτη ὁπωσδήποτε σπουδαία περιγραφή τῆς Ἀκροπόλεως ἐφάνη ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Ἰησουίτου Jacques Paul Babin, ἣν τῇ 8. Ὀκτωβρίου 1672 ἐπεμψεν ἐκ Σμύρνης πρὸς τὸν ἀββᾶν Pécoil. Ἐκτοτε ἤρξατο ἀναζωπυρούμενον τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ δὲ 1675 ὁ Γάλλος De Guillet de St. Georges ἐξέδωκε βιβλίον, ἐν ᾧ παριστᾷ τὸν ἐκ τῆς τουρκικῆς αἰχμαλωσίας ἐλευθερωθέντα de la Guilletiere περιερχόμενον τὴν Ἑλλάδα. Τὸ βιβλίον τοῦτο φαίνεται συμπλήρωμα ἐκ τῶν Ἀναλέκτων τοῦ Μεουρσίου καὶ ἀδίκως ὑπερετιμήθη ὑπὸ τοῦ Wachsmuth, καλοῦντος τὸν Guillet τὸν πρῶτον τοπογράφον τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ λόγιος ἐν Lyon ἱατρός Jacques Spon ἀναγνούς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Babin καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Guillet παρωτρύνθη πρὸς ἀποδημίαν εἰς Ἑλλάδα, τὸν δὲ Ἰούνιον τοῦ 1675 ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ γεωλόγου George Wheler, τοῦ μαθηματικοῦ Francis Vernon καὶ τοῦ Sir Giles Eastcourt εἰς Βενετίαν, ἐντεῦθεν δὲ ὁ μὲν Spon καὶ Wheler ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ὁ δὲ Vernon καὶ Eastcourt εἰς Ἀθήνας.

Ὁ Spon καὶ Wheler εὗρον ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν πρεσβυτὴν Λουδοβίκου ΙΔ', μαρκήσιον Δανοῦντέλ, ὅστις τὸν Νοέμβριον τοῦ 1674 ἀνέθηκε εἰς τὸν εὐφυσέστατον νέον ζωγράφον Jacque Carrey, γεννηθέντα ἐν Troyes τῆς Champagne καὶ ὑπάρξαντα μαθητὴν τοῦ Lebrun, τὴν διαγραφὴν τῶν δύο ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος, τῶν μετοπῶν τῆς πρὸς μεσημβρίαν πλευρᾶς καὶ μεγάλου μέρους τοῦ γείσου. Ὁ Carrey ἡσχολήθη μόνον 18 ἡμέρας ἐν τῇ Ἀκρόπολει. Ἄνευ καταλλήλων ἱκνωμάτων καὶ εἰς τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἡλίου ἐκτεθειμένος ἐζωγράφησε ἐν ταύταις ταῖς 18 ἡμέραις 21 φύλλα. Ἀναλογιζόμενός τις τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἑλλειψιν παραπηγμάτων, ἐτι δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ἔδει νὰ προσηλοῖ ἀσκαρδαμυκτεῖ τὰ βλήματα εἰς ἱκανὸν ὕψος, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ ἀπλείτου φωτὸς τοῦ αἵτιοῦ ὀρίζοντος, ὀφείλει ἐπικεινῶς νὰ κρίνῃ τὰς ἀτελείας τοῦ ἔργου τούτου. Ἄνευ τοῦ Carrey θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἀποκατάστασις τῶν παραστάσεων τοῦ Παρθενῶνος, ἐκ τῶν διαγραφῶν δὲ αὐτοῦ λαμβά-

νομεν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ἐπὶ τῶν ἀετωμάτων ἀγαλμάτων, περὶ τῆς τάξεως τῶν μεσημβρινῶν μετοπῶν καὶ περὶ μερῶν τοῦ γείσου.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ Spon καὶ Wheler λαβόντες ἐν Κωνσταντινουπόλει συστατικὰς ἐπιστολάς παρὰ τοῦ Marquis de Nointel ἀφίκοντο εἰς Ἀθήνας. Τοῦ Spon αἱ ὁδοπορικαὶ περιγραφαὶ ἐδημοσιεύθησαν τὸ 1676 ἐν διαφόροις ἐκδόσεσι καὶ ἀνατυπώσεσιν, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Wheler ἑκδοσις (1682) εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντιγραφή τοῦ βιβλίου τοῦ Spon.

Οὕτω δὲ τῷ Spon ὀφείλομεν τὴν περιγραφὴν τοῦ τότε Παρθενῶνος, τοῦ Ναοῦ τῆς ἀπτέρου Νίκης καὶ τῶν Προπυλαίων. Οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Graviers d'Otières γάλλοι ἀξιωματικοὶ ἐρευνῶντες χάριν στρατιωτικῶν σκοπῶν τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀνατολῆς ἤλθον (1686) καὶ εἰς Ἀθήνας, εἰς αὐτοὺς δὲ ὀφείλομεν τὴν διαγραφὴν τῆς δυτικῆς τοῦ Παρθενῶνος πλευρᾶς μετὰ τοῦ ἀετώματος καὶ ἀριθμὸν μετοπῶν πρὸς μεσημβρίαν καὶ βορρᾶν τοῦ ναοῦ. Τὴν κατάστασιν τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους παριστᾷ εἰκὼν παρὰ Boetticher (ἀριθμ. 2).

Τὸ ἔτος 1680, κατ' ἄλλους δὲ (πρβ. Baumeister, Denkmäler σελ. 202) τὸ 1687 κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως ἀπεκομίσθη ὁ ναὸς τῆς ἀπτέρου Νίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς κατασκευὴν κανονοστασίου ἐξαχθεὶς καὶ ἀναστηλωθεὶς τὸ 1835.

Διαλυθείσης δὲ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας τῆς Βιέννης (1683) διὰ τῆς ἀνδρείας τῆς φρουρᾶς καὶ τῆς ἐγκαίρου ἀφίξεως Πολωνῶν καὶ Γερμανῶν ἐπικούρων, ἀπετελέσθη μετ' οὗ πολὺ ἰσχυρὰ συμμαχία πρὸς καταπολέμῃσιν τῆς ὁσμανικῆς ἐξουσίας. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Πολωνία προσεκτήσαντο τὴν συμμαχίαν τὴν δημοκρατουμένην Ἑνετίας, ἥς ὁ στόλος ἦτο ἀπαραίτητος. Ὁ ἀρχιναύαρχος τῆς Μεσογείου καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις γηράσας Francisco Morosini, ὁ ἦρως τῆς Κρήτης, ὅστις μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Πατρῶν προσέλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμιον Πελοποννησίου, πορθήσας τὸν Αὐγούστον τοῦ 1687 τὴν Κόρινθον, τὴν δὲ 13. Σεπτεμβρίου τὴν Αἴγιναν ἔγνω ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ γενομένῳ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ νὰ ἐκπολιορκήσῃ καὶ τὰς Ἀθήνας· ὁ ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Ἑνετίας ἀγωνιζόμενος κατὰ ξηρὰν στρατὸς συνεκροτέτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ στρατιωτῶν τοῦ Ἀνοβέρου, τοῦ Braunschweig, τοῦ Hessen, τοῦ Württemberg, τοῦ Waldecker, τοῦ Meiningen, ἡγεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἐν τῷ δανικῷ πολέμῳ διαπρέφας κόμης Otto Wilhelm Königsmark ἐκ Minden τοῦ Παλατινάτου.

Τὴν 21. Σεπτεμβρίου προσχωρήσαντος τοῦ Königsmark εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Τούρκοι κατέφυγον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Τὴν 22 ἐστήθησαν τέσσαρες ὀλμοὶ καὶ ἐξ τηλεβόλα ἐπὶ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἐπὶ τοῦ Μουσείου καὶ ἐπὶ τῆς Πνυκός· ἡ βομβοβόλησις ὅμως οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπήνεγκε καὶ διὰ τοῦτο διὰ νέων τηλεβόλων ἤρξατο νὰ σφαιροβολῇται ἡ Ἀκρόπολις ἐκ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑπὸ τὰς ὀδηγίας ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ ἐκ Λυονβούργης.

Αὐτόμολος τῶν Τούρκων ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς πολιορκητὰς ὅτι ἡ πυριτιδαποθήκη τοῦ ἐχθροῦ ἔκειτο ἐν τῷ Παρθενῶνι, στραφέντων δὲ πρὸς αὐτὸν τῶν τηλεβόλων ἀντινάχθη τὴν Παρασκευὴν τῆς 26. Σεπτεμβρίου περὶ ὥραν 6½ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ἰκτινίου εἰς τὸν ἀέρα. Τὸ θάρρος τῶν Τούρκων διέμεινεν ἀπτόητον· δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἔμεινετο τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ μόνον ἀφοῦ ἐφονεύθη ὁ πασᾶς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὑψώθη τὴν 28. Σεπτεμβρίου ἡ λευκὴ σημαία πρὸς παράδοσιν. Ἡ εἰδησις τοῦ συμβάντος

διεδόθη ἀνὰ τὴν Εὐρώπην προζενήσασα αἰσθημα λύπης, ὅπερ ὁμῶς μετ' οὐ πολὺ περιῆλθεν εἰς λήθην. Ἡ εὐθύς μετὰ τὴν καταστροφὴν γενομένη ὑπὸ τοῦ Vernedas (1687) διαγραφὴ παρίστην τὴν τότε κατάστασιν τοῦ ναοῦ. Ὁ νικητὴς κατενόησε ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κατέχῃ διαρκῶς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν 4. Ἀπριλίου 1688 κατέλιπον τὰ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ δεινῶς δεκατευθέντα στρατεύματα τὴν κατεργηθεῖσαν πόλιν ἀφέντα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως σωρὸν κατηδαφισμένων οἰκιῶν, ὧν ὡς γίγας ἐξεῖχεν ὁ κατηρειπωμένος Παρθενὼν καὶ ὁ ὑψιτενὴς μιναρές. Ὁ Μοροζίνης ἠθέλησε νὰ κομίσῃ ὡς τρόπαια εἰς Βενετίαν — ὅπως ἕτερος Μοροζίνης ἀπήγαγε κατὰ τὴν διαρπαγὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204)

εἰς Βενετίαν τοὺς τέσσαρας χαλκοὺς ἵππους — τοὺς δύο ἵππους τοῦ ἄρματος τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὸ ἀγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος ἐκ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος, ἅτινα ὁμῶς καταπεσόντα ἐκ τοῦ ὕψους συνετρίβησαν. Ἡμισυ ἐκατονταετηρίδος διατέλει ὁ Παρθενὼν ἐν νεκρικῇ λήθῃ. Οἱ Τούρκοι κατέλαβον πάλιν τὴν Ἀκρόπολιν, νέοι δὲ πενιχροὶ οἰκίσκοι ἐκάλυψαν, ὡς πρὶν, τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως, ἐνθα δὲ ἄλλοτε ὑπῆρχον οἱ ναῖσκοι τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Ῥώμης βλέπει τις (ἐν πίνακι 3^ο κατὰ σχέδιον τοῦ Stuart) ἄβρᾶς ὀθωμανίδας δρεπούσας πορτοκάλια ἐκ τῶν εὐόσμων δένδρων ἐν καλῶς περιπεφραγμένοις κηπαρίοις.

(ἔπεται συνέχεια.)

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΟΥ.

Ἦθελα ν' ἀνοίγα φτερὰ ἀγγέλου,
Νὰ σηκονόμουνε ἀπὸ τῆ γῆ,
Στοῦ στερεώματος τοῦ ἀνεφελου
Τὴν ἀτελεύτητη, χρυσῇ αὐγῇ.

Νὰ πᾶ νὰ βρῶ τὸν ἁγιασμένο τόπον
Ποῦ ὄνειρεύονται οἱ δυστυχεῖς
Ποῦ τόσα μάτια δακρυσμέν' ἀνθρώπων
Τὴν ὥρα στρέφονται τῆς προσευχῆς.

Ἐκεῖ ποῦ πόθοι μυστικοὶ ἀνθίζουν
Γιὰ τόσαις ἔρημαις τῆς γῆς καρδιαῖς
Ἐκεῖ ποῦ φεύγουνε καὶ δὲν γυρίζουν
Τόσαις ἐλπίδες μας, παρηγοριάς.

Στὴν πικραμένη μάνα νὰ χαρίσω
Τὸ ἀγγελουδί της τὸ γαλανό
Νὰ φέρω τοὺς γονεῖούς του πάλι πίσω
Στὸ ἔρημο, διωγμένο ὄρφανό.

Στῆς μοίρας τὸν ἀπόκληρο νὰ δώσω
Ὅσα ποθεῖ κρυφὰ μὲς ἔτην ψυχῇ,
Καὶ μ' ἀγαθὰ οὐράνια νὰ στρώσω
Κάθε καρδιᾶ, π' ἀνάξια δυστυχεῖ.

Νὰ πῶ ἔτην ἀδικίᾳ: Μὴ παρέκει!
Τὸ θυμὰ ποῦ σπαράζει νὰ λυτρώνῃ
Νὰ κατακαίω μὲ ἀστροπελέκι
Τὸ χέρι ποῦ σηκώνεται γιὰ φόνο!

Νὰ δῶ τῆς δυστυχίας νὰ γελάσῃ
Τ' ἀγέλαστο, μαρμαρωμένο στόμα
Στὴν ὄψι, ποῦ καῦμοι ἔχουν φωληάσει
Νὰ δῶ νὰ λάμπῃ τῆς χαρᾶς τὸ χρῶμα.

Νὰ δῶ τῆς γῆς τὸ πρόσωπο ν' ἀλλάξῃ
Νὰ τρέχῃ ἡ χαρὰ ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄκρῃ,
Καὶ τότε ὅαν ἁγίασμα νὰ στᾶξῃ
Ἀπὸ τὰ μάτια μου οὐράνιο δάκρυ.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΥΣ.

Σ Α Π Φ Ω.

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ.)

(συνέχεια.)

Ζωηρὰ ἐπιδοκιμασίᾳ συνώδευσε τὰς λέξεις ταύτας. Ὁ Ἀντιμενίδας ἐδοκίμασεν ἀπαξ ἔτι νὰ φθάσῃ εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν παρισταμένων καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ τῆς συνελεύσεως τὰ μένεα πνέων. Μετ' ὀλίγον διελύθη καὶ ἡ συνάθροισις καὶ πάντες ἀπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια σφόδρα συγκεκινημένοι.

Περὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ὥραν, καθ' ἣν οἱ πολῖται εἶχον συνέλθει εἰς τὴν ἀγοράν, συνηθροίζοντο καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Σαπφῶς αἱ μαθητρίαι τῆς, διὰ νὰ ἀρχίσωσιν ἐκ νέου τὰς καθημερινὰς τῶν ἀσκήσεως. Ἦσαν ἤδη πᾶσαι σχεδὸν παροῦσαι, ὅτε ἡ θυρωρὸς ἔφερε μικρὸν φύλλον ἐκ μέρους τῆς Γυρίνης. Ἡ ποιήτρια ἀνέγνω τὴν ἐπιστολήν, ὠχρότης δὲ καὶ ἐρύθημα ἐπεκάλυψεν ἀλληλοδιαδόχως τὰς παρειάς της, ἔπειτα ἔρριψε κατὰ γῆς τὸ φύλλον καὶ εἶπε μεγαλοφώνως πρὸς τὰς μαθητρίδας τῆς.

— „Καὶ ἄλλῃ πάλιν ἀνοσιουργία τῆς Ἀνδρομέδας! Ἡ καλὴ μου Γύριννα μοι γράφει ὅτι τῇ αἰτήσῃ τοῦ μνηστήρος

της καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ μαθήτρια τῆς Ἀνδρομέδας. Ἦθελα νὰ μάθω ὅποίας τινὰς σχέσεις ἔχουν αὐτοὶ οἱ ἄνδρες πρὸς τὴν γυναῖκα ἐκείνην. Μήπως με μισῇ ὁ Πιττακός, ὅτι δὲν ἀνήκω εἰς τὸ κόμμα του τῶν ἐλαϊοπωλῶν καὶ ἀλλαντοποιῶν; ἢ μήπως εὗρεν ἐπὶ τέλους εὐνουν ἔδαφος ἢ ἀπὸ τῶν νεανικῶν της ἐτῶν χρονολογούμενη κλίσις; Ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ἀπίστευτον! Τὰ πάντα λοιπὸν εἶνε δόλος, χαμαίρπεια καὶ βᾶδιουργία!“

Αἱ λέξεις αὗται ἠκούσθησαν ὑφ' ὅλων τῶν κορασίων. Ἐν ἐξ αὐτῶν ἠγέρθη καὶ ἐπλησίασεν αἰδημόνως πρὸς τὴν Σαπφῶ. Εἶχεν ὠραίαν μέλαιναν κόμην, βοστρυχουμένην περὶ τὸ μέτωπον, μικρὰν ῥίνα καὶ σφριγῶντα, κοράλλινα χεῖλη. Ἦτον ἡ εἰκοσαετής Μνησιδίκη, ἥς ὁ πατήρ, πλούσιος ἔμπορος εἶχεν ἀποθάνει πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ἡ κόρη, πλησίασασα πρὸς τὴν Σαπφῶ περισσότερον, τῇ εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ:

— „Ὁ Πιττακὸς περιφρονεῖ τὴν Ἀνδρομέδαν.“